

THE ROYAL DUTCH CANADIAN SIGNAL COMPANY

Majoor b.d. Peter Yska, Museum Verbindingsdienst

De Duitsers hadden op het einde van de Tweede Wereldoorlog in Nederland de gewoonte op het laatste moment telefooncentrales op te blazen in de gebieden die ze moesten ontruimen. Die activiteit leidde tot het vernietigen van 62 en het zwaar beschadigen van 110 centrales. Bovendien demonteerden ze nog 38 centrales die ze afvoerden naar Duitsland. Van de genoemde soorten behoorde ongeveer 30 % tot de zogenaamde automatische centrales. Het gevolg was dat circa 85.000 abonnees, voor de laatste oorlogsjaren een bijzonder groot aantal, geen gebruik meer konden maken van hun telefoonverbinding.

Voor de geallieerden, die Nederland kwamen bevrijden, betekende het dat zij niet meer of slechts beperkt van dit civiele verbindingssysteem gebruik konden maken. Eén van de eerste activiteiten van de Nederlandse autoriteiten, in bijzonder het Militair Gezag, was dan ook het laten herstellen en doen functioneren van dit civiele verbindingssysteem. In deze bijdrage iets over een heel bijzondere eenheid die ook voor die taak werd ingezet.

HET BEVRIJDE ZUIDEN

De Nederlandse regering in Londen verwachtte dat na de oorlog de PTT- en militaire verbindingen, als gevolg van oorlogschade, slechts beperkt zouden functioneren. Om die PTT-verbindingen te kunnen herstellen en weer snel te laten werken was goed opgeleid personeel nodig. Daarom gaf de regering in Londen al in 1943 opdracht om in Wolverhampton personeel op te leiden voor het kunnen uitvoeren van die taak.

Kort na het bevrijden van Zuid-Nederland richtte men de *Netherlands District Signals* op in Eindhoven. Deze eenheid werd samengesteld uit het in Engeland opgeleide personeel en aangevuld met werknemers van de PTT.

Vanaf april 1945 functioneerde de eenheid, onder bevel van kapitein Blokland, als *Royal Signals Dutch Section* (later *VHF-Section*) onder de vleugels van het Militair Gezag. Na de bevrijding van geheel Nederland volgde inzet benoorden de rivieren als *4th Company Netherlands District Signals*. Een bijzondere eenheid, bestaande uit gerekruteerd PTT-personeel, effende, samen met de Canadese *Signals*, vooraf al gedeeltelijk het pad voor de *4th Company*.

Eind juli '45 waren de werkzaamheden door de *4th Company* grotendeels afgerond. Een deel van het personeel van deze eenheid ging toen over naar de Canadese Verbindingsdienst¹⁾.

VOORBEREIDING HERSTEL TELEFOONVERKEER

Na de luchtlandingen bij Arnhem trokken steeds meer geallieerde eenheden Nederland binnen. Eerst kwam de doorstoot van *30 (UK) Corps* richting Arnhem, kort daarna gevolgd door de Amerikanen, die Lim-

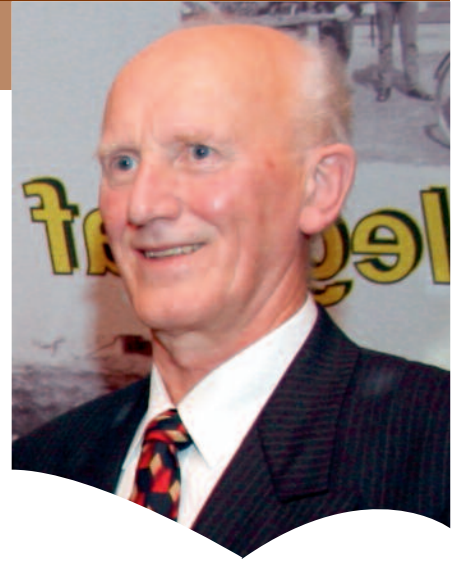
burg grotendeels bevrijdden, en Canadese en Poolse eenheden die zich van Brabant meester maakten.

Bij de voorbereiding op de bevrijding van Brabant en de rest van Nederland richtte de commandant van het 1e Canadese Leger een verzoek aan: *Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces (SHAEF) Mission Netherlands* voor het beschikbaar stellen van een Nederlandse PTT liaison officier. SHAEF zette in 1944 – '45 in bevrijde landen een zogenaamde *SHAEF Mission* in om enerzijds de *Supreme Allied Commander* te representeren en voor hem contact te onderhouden met de autoriteiten van het bevrijde land en anderzijds om te voorkomen dat de militaire operaties werden belemmerd. Een belangrijke vertegenwoordiger in de *Netherlands Mission* was kapitein ter zee Jacques Houtmuller. Voordien was hij o.a. commandant geweest (24 mei – 30 december 1941) van de in de mei 1941 in Engeland afgebouwde torpedobootjager Hr. Ms. Isaac Sweers die voor de *Royal Navy* voer.

LUITENANT VAN KATWIJK

Op 29 oktober '44 slaagde de 1st Poolse Tankdivisie erin Breda te bevrijden. Een sein voor Houtmuller om in actie te komen. Hij koos voor de functie van liaison officier de reserve luitenant der Genie C.D.E. van Katwijk. De in augustus 1939 gemobiliseerde officier ging na de capitulatie weer actief als PTT-beambte aan de slag. Op het moment dat men hem benaderde voor zijn nieuwe taak, was hij druk bezig om met anderen een brand in de telefooncentrale in Breda te bestrijden. Van Katwijk ging onmiddellijk naar huis, trok zijn uniform aan en vertrok binnen een uur naar het hoofdkwartier van het 1st Canadese Leger bij Brussel.

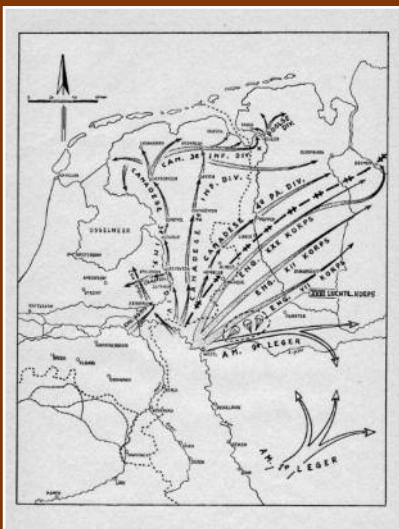
Lnt Van Katwijk begon met het samenstellen van groepen PTT-werknemers om het

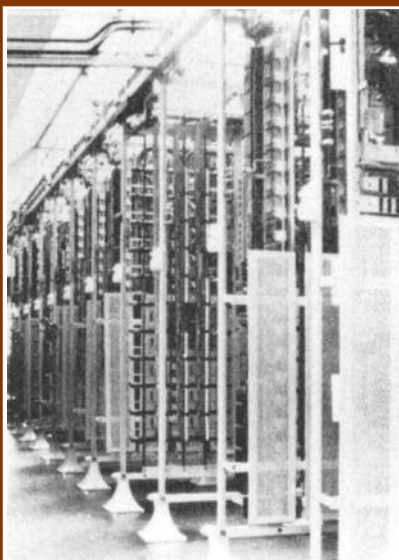
Embleem dat de Canadese 'Signals' op hun baret droegen

Operationele situatie op 23 maart 1945

Gepande geallieerde aanval ter bevrijding Nederland en Duitsland

Deel van een PTT-centrale

Het postkantoor in Harderwijk waar de Duitsers de centrale beschadigden

verbindingspersoneel van het 1st Canadese Leger te assisteren bij het herstellen van het civiele telefoonverkeer in het bevrijde deel van Brabant. Het doel van hun werkzaamheden was om snel te kunnen voorzien in de operationele behoefte aan telefoonverbindingen voor het 1st Canadese Leger en *84th RAF Group*. Van Katwijk en zijn medewerkers stelden o.a. de telefooncentrales in Roosendaal, Breda, Tilburg, 's Hertogenbosch en Nijmegen weer in bedrijf.

DE BEVRIJDING VAN OOST-NEDERLAND

Op 23 maart 1945 staken de geallieerden bij Wesel de Rijn over om enerzijds Duitsland en anderzijds, via een flankbeweging, Oost-Nederland binnen te trekken. Rond de 31e maart '45 bereikte de 4e Canadese Pantserdivisie Enschede dat op 2 april bevrijd werd. In deze periode voerde brigadier Bartlett (*Chief Signal officer (CSO)* van *30 (Br) Corps*), vergezeld door twee werknemers van de PTT, in een dorpje in de buurt van Enschede een verkenning uit. Ze reden het nog niet bevrijde dorpje binnen en raakten prompt krijgsgevangen. Bartlett werd naar een Duits krijgsgevangenkamp in West-Nederland gestuurd en de twee werknemers stelden de Duitsers ter beschikking van Nederlandse SS'ers die ze direct ter plaatse neerschoten. De ene werknemer overleed onmiddellijk, de andere, hoewel in zijn keel getroffen, wendde voor dat hij dood was. Enige tijd later kon hij zichzelf in veiligheid brengen en heeft het neerschieten vermoedelijk overleefd.

De les die de Canadezen uit deze situatie trokken was dat PTT-personeel, indien ingezet voor Canadese militaire formaties, over een militaire status moesten beschikken.

Kap Kautz vermeldde zelfs dat het fusilleren van de Nederlanders de hoofdreden was voor het oprichten van een Nederlands militair onderdeel voor de in dienst genomen PTT'ers²⁾.

VORMING VAN EEN EENHEID

De CSO van het 1e Canadese Leger, brigadier J.E. Genet, CBE, MC, zond, via de geëigende kanalen, een verzoek aan *SHAEF Netherland Mission* om een Nederlandse verbindingcompagnie te mogen oprichten en die in te mogen delen bij de *Signals* van het 1e Canadese Leger. De CSO verwachtte van *SHAEF Mission* een positief antwoord en begon alvast een compagnie van circa 60 man te vormen. Een eenheid die, de enkele weken dat ze bestond, getooid was met de naam: *The Royal Dutch Canadian Signal Company*.

Vermoedelijk is de vorming van de eenheid nooit geautoriseerd. Het autorisatiebericht van SHAEF was namelijk bij de opheffing van de eenheid in ieder geval nog niet gearriveerd bij de CSO. De compagnie bestond

uit zeven teams, meer gereedschapsuitrustingen waren niet beschikbaar, en enig technisch bureau- en administratief personeel. De teams hielden zich bezig met het herstel van telefooncentrales en -verbindingen en het geven van de nodige adviezen aan hun Canadese collega's.

Achteraf bleek dat de compagnie de *Signals* van het 1e Canadese Leger, onder bevel van lkol K.G. McCullagh, OBE, zeer goed had kunnen ondersteunen³⁾.

EINDE VAN DE COMPAGNIE

Het was geen probleem om voldoende personeel te krijgen maar wel om de sterkte van de compagnie te beperken tot het voorgestelde aantal. Het vooruitzicht om regelmatig goed voedsel te krijgen was voor velen erg aantrekkelijk. Het aangetrokken personeel had een groot plichtsgevoel en verlichtte daardoor in behoorlijke mate de zware taak van de Canadese *Signals* die ze in het geheel bevrijde Nederland dienden.

Na het beëindigen van de gevechten op 8 mei '45 oefende de PTT druk uit om het personeel weer haar civiele status terug te geven. De PTT'ers waren echter niet enthousiast om die terug te krijgen, want het betekende voor hen een terugkeer naar de karige civiele maaltijden.

Brigadier Genet loste het probleem op door een afscheidsparade voor de eenheid te organiseren waarbij hij het personeel dankte voor haar inzet en tevens de opheffing van de eenheid aankondigde.

TOT SLOT

The Royal Dutch Canadian Signal Company is wel een van de meest merkwaardige eenheden die op Nederlands grondgebied hebben gefunctioneerd. Nederlandse PTT-werknemers die, in militair uniform, werk verrichten voor een buitenlandse militaire mogendheid zonder een officieel goedgekeurde militaire status te hebben. "Het kan verkeren", zei Bredero immers al in 1612.

BRON:

1. Yska, P.: De verbindingsopleidingen van 1941 – 1948. *Intercom*, 2/2007, p. 23 - 29
2. Kautz, P.M.: Deel D: Verbindingsdienst. In *Wetenschappelijk Jaarbericht 1951*, p. 249
3. Dean, B.H., OBE, ED: *The Royal Dutch Canadian Signal Company*. In *Royal Canadian Signals Quarterly*, December 1951, p. 18